

Dovezi asupra contaminării și cultivării ilegale de soia modificată genetic în România

Autor: Gabriel Păun

GREENPEACE

Cuprins:

Partea întâi: Situația actuală din agricultura românească

1. metodele de cultivare și comercializare a producției de soia în România
2. istoricul cultivării de organisme modificate genetic în România
3. legislație

Partea a doua: descoperiri recente făcute de către Greenpeace și opiniile oferite în prezent de către specialiști

1. investigarea cazurilor de cultivare ilegală a plantelor de soia modificate genetic
2. motivele pentru care culturile de plante modificate genetic scapă de sub control
 - rolul companiilor
 - sistemul legislativ
3. obținerea de culturi organice sau prin metoda convențională devine imposibilă
 - probleme economice pentru fermieri
 - probleme legale
 - punerea în pericol a țărilor învecinate (vecine)

Partea a treia: informații cu caracter general asupra cultivării de soia modificată genetic în România

1. probleme de ecologie
2. șansele pe care le are România pentru a produce culturi fără organisme modificate genetic (OMG)

Concluzii

Rezumat

Doar cu 15 luni înainte de aderarea la Uniunea Europeană, România este încă împărțită între poziția pro organisme modificate genetic (OMG) adoptată de Statele Unite și abordarea mult mai precaută a Uniunii Europene. România s-a dovedit în trecut înclinată să adopte o poziție favorabilă cultivării de plante modificate genetic (MG), nefiind în sincronizare cu atitudinea adoptată de către majoritatea țărilor europene.

Conform datelor oferite de către Ministerul Agriculturii, Pădurilor și Dezvoltării Rurale, suprafața cultivată în 2004 cu diferite varietăți de soia MG a însumat 58.200 ha dintr-un total de 122.800 ha cultivate cu soia. Aceeași sursă estimează că 137.000 ha au fost cultivate cu soia în 2005, dintre care 70.000 fiind cultivate cu soia MG.

Conform acestor cifre oficiale, România este țara din Europa cu cea mai mare suprafață cultivată cu plante modificate genetic. Dar aceste cifre nu oferă toate datele. Deși autoritățile implicate susțin cu tărie faptul că, în România, cultivarea de plante MG se desfășoară sub un control strict, invocând date statistice și normele referitoare la semințe, investigațiile realizate de către Greenpeace, precum și de către o altă instituție, arată clar faptul că România este practic invadată de aceste culturi de plante MG scăpate de sub control. Descoperirile recente ale organizației Greenpeace prin interviuarea specialiștilor sau prin intermediul investigațiilor realizate pe teren arată clar faptul că situația a scăpat de sub control.

Dragoș Dima, fost manager general al reprezentanței Monsanto în România declara: „Aria de răspândire a însămânțărilor cu soia MG este, probabil, de 100.000 sau 110.000 ha - dintre care 30.000 sau 35.000 cu semințe certificate. Restul zonelor sunt cultivate cu semințe necertificate. Asta înseamnă că fermierul le păstrează și le replantează anul următor. Acest fapt duce la imposibilitatea urmăririi originii semințelor, la o lipsă de informații și la imposibilitatea ca produsele obținute în urma procesării plantelor obținute din aceste semințe să fie etichetate corespunzător”.¹

Domnul Ion Toncea, Președintele Federației Naționale pentru Agricultură Ecologică (FNAE) afirmă că „suprafața cultivată cu soia MG reprezintă aproximativ 70% din total”.²

Chiar dacă Ministerul Agriculturii, Pădurilor și Dezvoltării Rurale a început să țină evidența suprafețelor cultivate cu soia MG încă din 2003, pe baza declarațiilor făcute de către agricultori, unele suprafețe cultivate cu semințe fără atestat de origine nu sunt înregistrate. Domnul Bogdan Soare, un agricultor de la „AGRO Industrială” Movila din județul Ialomița, ce cultivă soia MG pe o suprafață de aproximativ 800 ha, declara: „După 6 ani de la introducerea de către compania Monsanto a culturii de soia MG, numită și Roundup Ready (RR) pentru comercializare în România, aceasta a înlocuit aproape în totalitate culturile ecologice sau convenționale, deoarece agricultorii păstrează semințele de soia MG dintr-un an pentru a le însămânța în anul următor și pentru a le vinde drept semințe fără certificat de proveniență. Legislația în vigoare nu este aplicată, așa că agricultorii și-au făcut un obicei din a păstra și a vinde semințe provenind de la plante MG necertificate”, spune domnul Soare.³

Pentru a demonstra cultivarea ilegală de soia MG Roundup Ready (RR), activiștii Greenpeace au prelevat în luna august a anului 2005 probe pe teren din mai multe județe din România, ce au fost analizate ulterior într-un laborator certificat din Vienna (Austria) prin tehnica PCR. Culturi ilegale de soia modificată genetic au putut fi identificate chiar și în zone din țară unde nu era de așteptat să fie întâlnite. S-a observat că județele în care s-au descoperit culturi ilegale de soia modificată genetic sunt răspândite masiv în toată țara, acestea fiind: Iași, Mureș, Alba, Hunedoara, Tulcea, Giurgiu, Arad, Cluj, Sălaj și Argeș. Acestea se adaugă la descoperirile făcute de către Greenpeace cu prilejul turului din august, ale culturilor ilegale de cartof modificat genetic pentru rezistență la insecticide, de la Stațiunea de Cercetare -

¹ Interviu cu Dima Dragoș, fost director general pentru Monsanto Romania și Limagrain,, 29.07.2005

² Interviu cu Ion Toncea, Președintele Federației Naționale pentru Agricultură Ecologică, 17.03.2005

³ Interviu cu Bogdan Soare, AGRO Industrială Movila, 30.03.2005

Dezvoltare a Cartofului din Târgu-Secuiesc. Aceste culturi nu dețineau autorizație de la Ministerul Mediului⁴

Ulterior Constantin Sin, director al Departamentului de Cercetare și Biotehnologie din cadrul Ministerului Agriculturii, Pădurilor și Dezvoltării Rurale a afirmat că „dezvoltarea soiurilor de cartof MG cu rezistență la gandacul de Colorado era singurul proiect în domeniul cercetării plantelor MG din România”⁵.

Trei zile mai târziu Greenpeace a dezvăluit efectuarea de experimente ilegale cu pruni modificate genetic, plantați la Stațiunea de Cercetare – Dezvoltare Pomicolă din Bistrița, în cadrul unui proiect internațional. Nici în acest caz Stațiunea de Cercetare nu deținea autorizație de la Ministerul Mediului. Mai mult, la vizita echipei de la Garda de mediu, directorul stațiunii de cercetare Platon Ioan a refuzat să prezinte actele care să ateste proveniența prunilor MG. Prezența prunilor și cartofilor MG în mediul înconjurător demonstrează faptul că organismele modificate genetic sunt scăpate de sub control în România, iar stațiunile de cercetări reprezintă locuri de joacă pentru industria OMG. Cauzele ce stau la baza acestei situații trebuie căutate în cadrul oficialităților guvernamentale, dar și la nivelul companiilor.

Autoritățile române se află sub presiune din partea Statelor Unite și a unor companii precum Monsanto sau Pioneer pentru a cultiva plante MG, fără însă a li se fi oferit o informare prealabilă asupra costurilor reale ale acestui experiment pentru mediu, consumatori și agricultori. „În România agricultura este un domeniu în care SUA este interesată să investească”, a afirmat Bob Goodlatte, membru al Congresului American, în timpul vizitei sale în România din februarie 2005. „Vom susține dezvoltarea și modernizarea agriculturii românești, luând în considerare potențialul agricol al terenurilor arabile ce sunt disponibile în România”, a mai spus Goodlatte. Tot el a indicat faptul că SUA speră că România va fi de un real ajutor, după integrare, în discuțiile cu Uniunea Europeană, pentru a continua cultivarea plantelor obținute prin tehnici de biotehnologie.⁶

Un mesaj asemănător a venit de la reprezentantul Misiunii Americane la Uniunea Europeană, consilierul ministerial pe afaceri agricole, Francis Norval Jr.: „Legislația românească privitoare la organismele modificate genetic nu ar trebui să îngreuneze accesul agricultorilor români la această tehnologie. România ar trebui să susțină procesul de aprobare a OMG și să adere la Uniunea Europeană având o legislație compatibilă. Respingerea biotehnologiilor ar reprezenta un dezavantaj competițional pentru agricultorii Uniunii Europene. Oamenilor de știință și studenților le-ar trebui stimulat interesul pentru domeniul biotehnologiei”, a declarat domnul Norval.⁷

Un fapt important este absența totală a consultării pe scară largă a agricultorilor din țările independente, pentru a explica nesiguranțele specifice și riscurile ce pot apărea în urma cultivării de plante MG. În multe cazuri agricultorii nu par a fi conștienți de faptul că ei cultivă plante MG. Companiile nu-i informează despre necesitatea etichetării corespunzătoare și a urmăririi ulterioare a semințelor provenite de la astfel de plante, sau despre potențialele riscuri sau dezavantaje economice.

Deși organismele modificate genetic sunt eliberate masiv în mediu și integrate în industria alimentară, publicul nu este informat despre prezența acestora în mediu sau în alimentele consumate. Nu există modalități de informare a publicului larg despre aceste lucruri, deși România este membru al Convenției de la Aarhus.

„Nu există un corp de control autorizat care să impună urmărirea traseului parcurs de organismele modificate genetic, iar dacă România dorește să poată ține evidența acestora, o

⁴ Hotnews.ro, 09.09.2005, http://www.hotnews.ro/articol_31514-Greenpeace-si-%84Valea-Soarelui-au-descoperit-culturi-ilegale-de-cartof-modificat-genetic.htm

⁵ Constantin Sin, director al Departamentului de Cercetare și Biotehnologie din cadrul MAPDR, seminar intitulat „Inspecție și control în domeniul biosecurității – abordări practice”, 23.09.2005

⁶ Libertatea - Nr. 4598 - Vineri, 25.02.2005

<http://www.libertatea.ro/index.jsp?page=magazine&detail=article&aid=104866>

⁷ The Counsellor Minister for Agriculture (USDA-FAS), Mr. Francis Norval Jr., Seminar despre Protocolul de la Cartagena organizat de Ministerul Mediului și Gospodării Apelor, București, 30.03.2005.

astfel de instituție, alcătuită din inspectori bine pregătiți, este obligatorie”, a declarat domnul Helmut Gaugitsch, reprezentantul Agenției Federale de Mediu din Austria.⁸

Specialiștii prevăd pierderi mari pentru țară, după integrare, dacă este adoptată cultivarea pe scară largă a plantelor MG. „În mod sigur vom avea probleme. Nu vom mai putea exporta nimic dacă vom avea de oferit doar produse obținute din OMG”, a declarat Ion Surteli, reprezentantul Asociației Patronale a Angrosiștilor de Cereale din România (ANCER).⁹

În loc să-i ofere agricultorului mijloace pentru producerea de alimente compatibile cu cerințele piețelor europene și internă, companii precum Monsanto și Pioneer introduc taxe mari pentru drepturile de autor. De vreme ce acest fapt este în contradicție cu strategiile tradiționale de a păstra și reutiliza semințele, și reprezintă un factor economic de stres pentru agricultori, aceste taxe nu fac decât să împingă cultivatorii în afara legii și să determine scăderea de sub control a culturilor de plante MG.

În absența aplicării reglementărilor, România este considerată a fi un fel de „cal troian” pentru Uniunea Europeană, astfel încât Serbia și recent și Ungaria au acuzat România de contaminarea recoltelor lor presupus a fi lipsite de OMG, în urma contrabandei cu semințe peste graniță. „Avem informații conform cărora (OMG) ar fi fost deja introduse în țară prin comercializare în urma trecerii ilegale a frontierei, dar nu avem cum să determinăm cantitățile introduse”, declara Janos Turi, președinte al Organizației Seed Alliance.¹⁰

Acceptarea de către Guvernul României și a administrației sale a cultivării de plante MG poate avea grave urmări economice. Nu vor fi afectați doar agricultorii români, ci și crescătorii de animale, numeroase ramuri ale industriei alimentare, precum și comerțanții de semințe și cei specializați în exportul de animale și alimente românești.

Din cauza lipsei măsurilor de control, ce includ infrastructura necesară pentru testare și etichetare, România nu este capabilă să se armonizeze cu cerințele Uniunii Europene, astfel încât exportul de produse agricole ar putea fi interzis în totalitate pe piețele europene. Mai mult, odată cu aderarea la Uniunea Europeană, culturile de plante MG și alimentele obținute din acestea în România ar putea fi interzise și pe piața internă, în urma alinierii la cerințele europene. Aceasta ar duce la imposibilitatea comercializării produselor obținute de agricultori pe piețele europene și autohtone și ar afecta grav funcționarea acestora.

Cultivarea plantelor MG în România amenință biodiversitatea și potențialul agriculturii ecologice. Folosirea pe scară largă a ierbicidelor bazate pe glifosat, cum ar fi Roundup, va distruge bogata biodiversitate a regiunii, potențialul său pentru eco-turism și mijloacele de trai ale cultivatorilor ce practică agricultura în mod ecologic. Agricultura ecologică și cea bazată pe OMG sunt incompatibile.

Întregul lanț al producerii alimentelor ar putea ajunge sub un control de tip monopol – de la furnizarea de materii prime pentru agricultură (semințe, fertilizatori, substanțe chimice, utilaje etc.), trecând prin creșterea plantelor și până la recoltare și procesare completă. Producătorii se vor trezi obligați să folosească din ce în ce mai mult produse agro-chimice tipice, necesare pentru cultivarea plantelor MG. De asemenea, ar putea fi grav afectați de politica corporațiilor transnaționale de a furniza materialele necesare cultivării la prețuri din ce în ce mai mari și de a cumpăra produsul final la prețuri foarte scăzute. Dacă România dorește să rămână în cursa pentru aderarea la Uniunea Europeană în 2007, trebuie să îndeplinească cererile de pe piețele europene, luând în considerare următoarele:

1. Cultivarea în scopuri comerciale și experimentarea în câmp a plantelor MG (ce vor fi astfel eliberate în mediu și introduse în industria alimentară) trebuie imediat interzisă, pentru a preveni răspândirea necontrolată în mediu și contaminarea produselor alimentare.

⁸ Helmut Gaugitsch, Seminar despre Protocolul de la Cartagena organizat de Ministerul Mediului și Gospodării Apelor, București 30.03.2005

⁹ “Romanians say GM Soya beats smelly salami”, By Radu Marinas, 04.06.2004, Reuters News

¹⁰ Sandor Peto, Reuters News Service, 03.03.2005 <http://www.planetark.com/dailynewsstory.cfm/newsid/29804/story.htm>

2. Toate autorizațiile acordate pentru importul și comercializarea de semințe provenind de la plante MG, pentru experimente în câmp și cultivarea acestora în scopul comercializării trebuie revocate. Toate semințele provenind de la plante MG aflate deja pe teritoriul țării trebuie distruse.

3. Este necesară elaborarea unui sistem de etichetare. Acest fapt presupune posibilitatea urmăririi originii tuturor semințelor folosite, a tuturor produselor obținute în urma cultivării acestora, plecând din câmp și până la produsul finit comercializat în magazine, sau, în cazul produselor de import, de la intrarea în țară și până la ajungerea acestora la consumatori.

4. Cetățenii români trebuie să aibă dreptul de a-și declara regiunea sau țara ca zonă liberă de OMG.

5. Comisia Națională de Securitate Biologică trebuie să includă și reprezentanți ai societății civile, precum organizațiile neguvernamentale.

6. Guvernul trebuie să asigure ajutor pentru agricultura ecologică, prin stimularea cererii pentru produse ecologice folosind mijloace educaționale, prin încurajarea cumpărării acestor produse de către public și prin oferirea de avantaje economice.

Partea întâi: Situația existentă în agricultura românească

1. Organizarea agriculturii românești

Agricultura joacă un rol important în economia românească, 42.8% din populație fiind implicată în agricultură. Per total, numărul celor ce lucrează în domeniul agricol a crescut din 1989 din cauza revenirii în mod voluntar a muncitorilor din regiunile urbane, ce proveneau inițial din mediul rural, la agricultură și datorită faptului că sectorul agricol funcționează ca o zonă tampon. Din totalul de 23.8 milioane de ha al României, 28% este acoperit de păduri și mai mult de 60% este folosit pentru agricultură. Din regiunea agricolă, o treime este reprezentată de pășuni permanente și aproximativ 63% este zona arabilă, din care mai mult de jumătate este cultivată cu cereale, în special porumb și grâu. În jur de o zecime este reprezentată de culturi de plante oleaginoase. Culturile de soia se extind pe aproximativ 120.000 ha, echivalentul a 1.3% din suprafața arabilă. Sectorul agricol privat reprezintă 86% din suprafața arabilă a României și contribuie cu 80% din totalul producției agricole. Majoritatea copleșitoare a celor 2,8 milioane de agricultori particulari din România (86%) deține în medie, per individ, mai puțin de 5 ha de teren. Suprafața medie a unei ferme private este de 2,2 ha. Există însă o tendință a întreprinzătorilor particulari de a-și mări suprafața cultivabilă prin formarea unor asociații, cumpărând sau dând în arendă terenurile.¹¹

Principalele culturi din România sunt reprezentate de: grâu, orz, ovăz, porumb furajer, rapiță, floarea-soarelui, soia, mazăre, fasole, cartofi și sfeclă de zahăr.¹²

Metodele de cultivare și comercializare a producției de soia în România

Nu există o altă zonă de importanță comercială în Europa în care soia să fie cultivată așa cum este în România. Conform celor declarate de către Ministerul Agriculturii din România, 140.000 ha au fost replantate în 2005 cu soia. Producția estimată este de aproximativ 300.000 MT boabe de soia.

În perioada 2003-2004, aproape 30.000 MT de boabe de soia au fost exportate de către România în Turcia, Grecia, Italia, Spania și Ungaria, în vreme ce importurile au fost estimate la 48.000 MT, principalul furnizor fiind Brazilia, urmată de Republica Moldova, Turcia, Ucraina, Ungaria și Canada.

Pentru perioada 2004-2005, Foreign Agricultural Service (FAS) București estimează că cifra importurilor va fi de aproximativ 10.000 MT și cea a exporturilor va fi în creștere (10.500 MT vor fi trimise către Turcia și Italia până la sfârșitul lui martie 2005), deoarece prețurile de pe piața internă fac ca producția de soia să fie competitivă pe piețele europene datorită costurilor de transport mai scăzute comparativ cu furnizorii americani.¹³

Istoricul cultivării plantelor de soia modificată genetic în România până în prezent

România se află pe primul loc în Europa și între primele 15 țări din lume în ceea ce privește cultivarea de plante modificate genetic, un fapt ce nu este de laudă.

1999

Soia modificată genetic produsă de Monsanto a fost cultivată în scopuri comerciale în România începând din 1999, în absența legislației restrictive. Cunoscută sub denumirea comercială de Roundup Ready (RR), această varietate de soia a fost modificată genetic pentru a fi rezistentă la ierbicidul pe bază de glifosat Roundup, fabricat de asemenea de către Monsanto. Conform Departamentului American al Agriculturii, în 1999 soia RR era deja

¹¹ Heidhues et al. 1998

¹² http://europa.eu.int/comm/dg06/publi/pe-co/romania/summary/sum_fi.htm

¹³ Romania Oilseeds and Products Annual 2005 by Cristina Cionga, USDA Foreign Agricultural Service

cultivată pe 15.000 ha, aproximativ 20% din suprafața totală cultivată cu soia.¹⁴ În 2000, Monsanto a declarat că 30.000 ha – aproape jumătate din suprafața totală cultivată cu soia din România – erau cultivate cu varietatea de soia modificată genetic.¹⁵ Tot în 2000, ISAAA, departamentul oficial ce se ocupă de comunicare al industriei agro-biotehnologice, a raportat că în 1999 România „a cultivat zone experimentale de soia rezistentă la ierbicide (14.250 ha) și a însămânțat mai puțin de 1.000 ha cu plante de cartof Bt modificate genetic”.¹⁶

2002

Ediția din 2002 a Catalogului Național al Semințelor¹⁷ prezintă 7 varietăți modificate genetic de soia cu rezistență la Roundup ce pot fi cultivate în scop comercial în România. O estimare plasează suprafața cultivată cu soia modificată genetic pentru rezistență la Roundup în jurul a 50.000 ha, dintr-un total de 100.000-120.000 ha cultivate cu soia. Agricultorii ce cultivă soia modificată genetic susțin că până la 75% din producția de soia a României este de acest tip deoarece unii cultivatori păstrează semințele obținute într-un an pentru a le replanta anul următor și cumpără ierbicid pe baza de glifosat.

2003

În 2003, Comisia Națională de Securitate Biologică a reînnoit autorizația de cultivare a varietăților de soia modificate genetic pentru încă 3 ani, 35.000 ha fiind la acea vreme cultivate cu următoarele varietăți, așa cum sunt ele specificate în Catalogul Național al Semințelor: AG0801RR, AG1602RR, KPG23930RR, PR92B05RR, PR92B21RR, S0994RR, S1484RR, S2254RR și SP191RR.¹⁸

2004

În 2004 alte 4 varietăți de soia modificată genetic au fost aprobate pentru a fi cultivate în scop comercial și înscrise în Catalogul Național al Semințelor. Astfel, anul 2004 găsește cultivate în România 14 varietăți diferite de *Glycine max*, linia GTS 40-3-2.¹⁹

În conformitate cu datele oficiale furnizate de către Ministerul Agriculturii, Pădurilor și Dezvoltării Rurale, conform legii 462/2003, suprafața cultivată în 2004 cu varietăți de soia modificată genetic a fost de 58.200 ha dintr-un total de 122.800 ha cultivate cu soia.

2005

Importurile de semințe de soia modificată genetic din Statele Unite a fost mai mult de dublu în 2005 (840700 tone) față de 2004 (407400 tone). Suprafața estimată a fi cultivată cu soia în 2005 este de 137.000 ha, din care 85.000 ha sunt cultivate în mod oficial cu varietăți de soia RR produse de Monsanto și Pioneer, aprobate pentru cultivare în scopuri comerciale de către Ministerul Mediului în aprilie 2005 pentru anul în curs.

3. Legislația privind cultivarea organismelor modificate genetic

Singura dintre membrele ce candidează pentru aderarea la Uniunea Europeană, România a promovat cultivarea de plante modificate genetic, în special soia. În prezent, soia rezistentă la ierbicide are aprobare pentru comercializare, în vreme ce câteva varietăți de porumb și cartof modificate genetic sunt în faza de testare.

¹⁴ US Department of Agriculture - Foreign Agricultural Service. GAIN Report # RO0005 by Holly Higgins, Ambasada SUA la București: *Romania -Planting Seeds; Romanian Legislation for GMO Seeds*, 28 Feb 2000 <http://www.fas.usda.gov/scripts/gd.asp?ID=25667501>

¹⁵ 'Watchdogs monitor GMO', by Costin Motroasa, București Business Week, 4 September, 2000 Vol. 4, Nr. 30: http://www.bbww.ro/article.cfm?sec=headlines&art_id=619&vol=4&nr=30

¹⁶ James, C. 2000. *Global Status of Commercialized Transgenic Crops: 1999*. ISAAA(International Service for the Acquisition of Agri-biotech Applications) Briefs No. 17, www.isaaa.org

¹⁷ Catalogul oficial al soiurilor din România pentru anul 2002

¹⁸ <http://mapam.ro/pages/page.php?self=01&sub=0101&tz=010105&lang=2>

¹⁹ Catalogul oficial al soiurilor din România pentru anul 2004

Eforturile depuse de către Guvern pentru a alinia normele de reglementare a cultivării acestor plante cu cele europene și cu cele stipulate de către tratatele internaționale au avut ca rezultat aprobarea unei noi legislații în decursul ultimilor ani. Pentru organismele modificate genetic (OMG), Legea 214 din 19 aprilie 2002, ce intra în vigoare din mai 2002, întărește și modifică Ordonanța 49/2000 emisă de guvern privitoare la obținerea, testarea, utilizarea și comercializarea organismelor modificate genetic, ca și a produselor derivate din acestea și are ca intenție alinierea la Directiva UE 18/2001. Legislația asigură cadrul principal de obținere a produselor de bioinginerie în România. Alte două norme legislative importante ce privesc probleme legate de produsele biotehnologiei și Reglementările UE 1829/2003 și 1830/2003 sunt: (1) Decizia 106 a guvernului, din februarie 2002, privind etichetarea alimentelor derivate din organisme modificate genetic sau conținând aditivi MG sau provenind de la OMG și (2) Ordinul 462/2003 al Ministerului Agriculturii, Pădurilor și Dezvoltării Rurale, cu aplicare efectivă începând cu iulie 2003, ale cărui prevederi vizează urmărirea produselor biotehnologice. Alinierea în totalitate la Prevederea UE 1830/2003 va fi realizată de către legislația românească abia la sfârșitul anului 2006.²⁰

De vreme ce România dorește să se supună standardelor legale europene, principiile cheie ce trebuie respectate ar fi:

- stoparea importurilor și cultivării fără autorizație
- înregistrarea și monitorizarea culturilor cu scop comercial
- etichetarea și urmărirea originii și compoziției tuturor produselor

Conform practicilor curente privind cultivarea plantelor MG și în lumina descoperirilor făcute de către Greenpeace, este greu de imaginat cum va reuși România să pună în practică în mod real aceste principii până în 2006, dacă Guvernul nu-și schimbă politica în ceea ce privește cultivarea plantelor modificate genetic de acum înainte. Răspândirea și cultivarea ilegală a semințelor fără atestat de origine au atins asemenea proporții încât este greu de crezut că pot fi aduse sub control și eliminate din industria alimentară și din mediu.

²⁰ Scrisoare către Greenpeace de la D-na Ministru Sulfina Barbu, Ministerul Mediului și Gospodării Apleor , 31.05.2005

Partea a doua: Descoperiri recente făcute de către Greenpeace privitoare la cultivarea ilegală de soia MG în România și părerea specialiștilor

1. Cultivarea ilegală masivă și contaminarea la nivel național cu soia MG

Pentru a demonstra cultivarea ilegală și contaminarea cu soia MG RR, activiștii Greenpeace au prelevat probe pe teren din mai multe județe din România, ce au fost analizate ulterior prin tehnica PCR într-un laborator certificat din UE. Toate cele 10 probe prelevate au fost pozitive.

S-a observat că județele în care s-au descoperit culturi ilegale de soia MG sunt răspândite aproape uniform în toată țara, acestea fiind: Iași, Mureș, Alba, Hunedoara, Tulcea, Giurgiu, Arad, Cluj, Sălaj și Argeș (vezi harta).

Fiecare agricultor descoperit a avea culturi ilegale de MG genetic și mulți alții întrebați, provenind din diferite județe ale țării, s-au arătat 100% dispuși să vândă semințe obținute ilegal la un preț mai avantajos decât cel la care sunt comercializate semințele certificate.

Contaminarea cu soia MG genetic a fost evidențiată pentru județul Argeș, unde un agricultor era convins că are o cultură de 140 ha de soia obișnuită, pe care a declarat-o ca atare Direcției Agricole Județene Argeș. Greenpeace a prelevat probe din cultura sa și le-a dat spre testare unui laborator autorizat din Uniunea Europeană, rezultatul arătând că varietatea de soia cultivată de el este MG. Agricultorul a declarat că a cumpărat semințele de la o stație de cercetare și că există posibilitatea ca și alte culturi, aparținând altor agricultori ce au achiziționat semințe de la aceeași stație să fie contaminate.

De vreme ce agricultorii ce cultivă în mod oficial soia MG (adică cei care depun în fiecare an, până la 15 iunie, declarațiile corespunzătoare la Direcția Agricolă Județeană, specificând mărimea suprafeței cultivate) declară cantități mai mici de recoltă obținută decât

în realitate, lipsa de control este evidentă. De exemplu, un agricultor din Tulcea a declarat 10 ha cultivate cu soia modificată genetic, dar în realitate el avea o suprafață cultivată de 500 ha!

2. Motivele pentru care culturile de plante MG scapă de sub control Sprijin acordat de către politicieni numai pentru una din părțile implicate

Până acum, în 2005, la 7 ani de la prima înregistrare a unei culturi de plante MG, România este încă împărțită între poziția pro OMG adoptată de către Statele Unite și abordarea mult mai precaută a Uniunii Europene.

În prezent, o astfel de poziție favorabilă cultivării de plante MG este susținută de către Șeful Direcției de Dezvoltare și Biotehnologie din cadrul Ministerului Agriculturii, Pădurilor și Dezvoltării Rurale, Constantin Sin. „Având un potențial agricol de peste 9 milioane de ha, România este foarte interesată de cultivarea de plante modificate genetic pentru a fi rezistente la ierbicide și atacul insectelor”²¹, a declarat domnul Constantin Sin la conferința intitulată „Implementarea legislației și a sistemelor de monitorizare a organismelor modificate genetic, opțiuni pentru România” ce s-a desfășurat în martie 2005.

La aceeași conferință, Gabriel Păun, coordonator de campanie al Greenpeace, a sugerat elaborarea și impunerea unui moratoriu privind eliberarea în mediu a tuturor tipurilor de OMG până la îmbunătățirea, implementarea și aplicarea sistemului legislativ și a posibilității de urmărire a originii organismelor modificate genetic și a produselor obținute din acestea, conform cu normele UE. Această sugestie a fost considerată nerezonabilă de către domnul Sin. Acesta din urmă consideră că, după aderarea României în 2007, cultivarea plantelor de soia modificată genetic va continua, în urma adoptării și modificării legislației europene pe acest domeniu.²² Mai mult, „Asociația Cultivatorilor de plante MG este pe cale de a fi înființată”, a declarat domnul Sin.²³ Pe un ton și mai hotărât, domnul Valeriu Tabără, deputat din partea Partidului Democrat și fost Ministru al Agriculturii a făcut, pe data de 10 mai 2005, o declarație politică având ca subiect OMG: „Solicit tuturor autorităților competente din România ce se ocupă de problema organismelor modificate genetic să urgenteze analiza și autorizarea unor noi varietăți de organisme modificate genetic [...]. Reprezentanții autorității centrale ce se ocupă de problema organismelor modificate genetic n-ar trebui să mai blocheze proiectele de importanță economică și științifică majoră din acest domeniu”.²⁴ Nu știm la ce anume se referă domnul Tabără, de vreme ce soia MG are aprobare pentru cultivare în scopul comercializării, iar porumbul modificat genetic are aprobare pentru testarea în câmp, dar nu putem decât să observăm faptul că până acum încercarea de a ține sub control organismele modificate genetic a eșuat lamentabil.

Deși autoritățile implicate susțin cu tărie faptul că, în România, cultivarea plantelor MG se desfășoară sub un control strict, invocând date statistice și normele referitoare la semințe, anchetele realizate de ziaristi de la „Jurnalul Național” au dovedit încă din 2004 faptul că, dimpotrivă, România este invadată de către aceste culturi de plante modificate genetic, scăpate de sub control. Jurnaliștii au jucat rolul de cumpărători ilegali de soia modificată genetic. Negocierile ce au avut loc au fost înregistrate cu un reportofon ascuns, iar cantitățile „cumpărate” au fost de ordinul tonelor.²⁵ Aceste investigații, care au fost făcute publice în 2004, nu au dus la nici un fel de reacție din partea oficialităților sau la vreo schimbare a reglementărilor în vigoare.

²¹ Constantin Sin, conferința „Implementarea legislației și a sistemelor de monitorizare a organismelor modificate genetic, opțiuni pentru România”, 30.03.2005

²² Interviu de Adriana Todoran cu Sin Constantin publicat în Business Magazine, 26.01.2005

²³ Constantin SIN, Șeful Direcției Cercetare și Biotehnologie din cadrul MAPDR, Seminar cu tema “Participarea Publicului în probleme de biosecuritate”, organizat de Ministerul Mediului, și Gospodăririi Apelor, București, 16.06.2005

²⁴ Valeriu Tabara, Declarație Politică, Întâlnirea Camerei Deputaților din 10.05.2005

²⁵ Atentat la sanatate - Romania, insamantata cu germeni “mutanti”, Jurnalul National, 26.10.2004
<http://www.jurnalul.ro/modules.php?op=modload&name=News&file=article&sid=16121&topic=34>

Autoritățile române sunt presate de către autoritățile Statelor Unite pentru a-și păstra poziția favorabilă privitor la cultivarea plantelor modificate genetic. „În România agricultura este un domeniu în care SUA este interesată să investească”²⁶, a afirmat Bob Goodlatte, membru al Congresului American, în timpul vizitei sale în România din februarie 2005. Alături de alți 8 oameni politici reprezentând guvernul Statelor Unite, au vizitat companiile din Timișoara care au investit în agricultura românească. „Vom susține dezvoltarea și modernizarea agriculturii românești, luând în considerare potențialul agricol al terenurilor arabile ce sunt disponibile în România”, a mai spus Goodlatte. Membrii Congresului American au avut de asemenea întâlniri și cu Gheorghe Flutur, actualul Ministru al Agriculturii din România. Oamenii politici americani au subliniat faptul că Statele Unite speră că România va fi de un real ajutor, după integrare, în discuțiile cu Uniunea Europeană, pentru a continua cultivarea plantelor obținute prin tehnici de biotehnologie. Un mesaj asemănător a fost transmis de reprezentantul Misiunii Americane la Uniunea Europeană, consilierul ministerial pe afaceri agricole, domnul Francis Norval Jr., la conferința intitulată „Implementarea legislației și a sistemelor de monitorizare a organismelor modificate genetic, opțiuni pentru România”: „Legislația românească privitoare la organismele modificate genetic n-ar trebui să îngreueze accesul agricultorilor români la această tehnologie. România ar trebui să susțină procesul de aprobare a organismelor modificate genetic și să adere la Uniunea Europeană având o legislație compatibilă. Respingerea biotehnologiilor ar reprezenta un dezavantaj competițional pentru agricultorii Uniunii Europene. Oamenilor de știință și studenților le-ar trebui stimulat interesul pentru domeniul biotehnologiei”, a declarat domnul Norval.²⁷

Ordonanța din 2000 nu a necesitat monitorizare ulterioară aprobării, așa că este puțin probabil să existe date care să ateste ce s-a întâmplat cu plantele de cultură modificate genetic ce au primit aprobare pentru eliberare în mediu. Mai mult, până în prezent, în România nu există un laborator autorizat care să testeze organismele modificate genetic și produsele obținute din acestea. Controlul scăzut exercitat asupra testelor efectuate în câmp, obișnuința cultivatorilor de a păstra semințele de la an la an (chiar și în cazul hibridilor de porumb), la care se adaugă haosul existent în cadrul Institutului de Stat pentru Testarea și Înregistrarea Soiurilor (ISTIS)²⁸, toate contribuie la starea de haos și confuzie existentă, stare ce stă la baza scăpării de sub control a unor culturi de plante MG.

Deși OMG sunt eliberate în domeniul aparținând publicului – sunt integrate în mediu și în alimente – publicul larg nu este informat despre prezența acestora în mediu sau în alimentele consumate. Nu există modalități de informare a publicului larg despre aceste lucruri, deși România este membru al Convenției de la Aarhus.

Întrebat despre prezența pe piața românească a produselor conținând organisme modificate genetic, domnul Robert Hart, reprezentantul autorității responsabile cu etichetarea produselor conținând organisme modificate genetic, Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorului, a declarat: „Nu nouă ne revine responsabilitatea de a ne ocupa de aceste E-uri, ci aceasta revine Ministerului Sănătății!”²⁹ Acest răspuns patetic vorbește de la sine atunci când vine vorba despre situația etichetării produselor MG în România și arată cum autoritățile își pasează responsabilitățile de la unii la alții, așa că nu surprinde pe nimeni faptul că nu există încă un singur laborator autorizat care să verifice aplicarea legii în privința etichetării.

Este evident că lipsa unei legislații structurate corect și a aplicării legislației deja existente au contribuit împreună la ivirea acestor probleme cu care se confruntă acum România. Ministerul Agriculturii este cel care ar trebui să țină evidența suprafețelor cultivate

²⁶ Libertatea - Nr. 4598 - Friday, 25.02.2005
<http://www.libertatea.ro/index.jsp?page=magazine&detail=article&aid=104866>

²⁷ The Counsellor Minister for Agriculture (USDA-FAS), Francis Norval Jr., Seminar despre Protocolul de la Cartagena organizat de Ministerul Mediului și Gospodării Apelor, București, 30.03.2005.

²⁸ Raport privind activitatea de prevenire a corupției și de acțiune împotriva corupției desfășurată de MAPP, în perioada 1.01.2002-31.07.2002 on

²⁹ Business Magazine, 26.072005, nr.28/2005

cu plante MG și care ar trebui să monitorizeze experimentele desfășurate în institutele de cercetare, Ministerul Mediului ar trebui să efectueze controale și inspecții iar Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorului ar trebui să aplice legea referitoare la obligativitatea etichetării produselor conținând organisme modificate genetic. Ministerul Sănătății și Autoritatea Națională Sanitar-Veterinară ar trebui să asigure informarea populației privind impactul asupra sănătății individului pe care îl au noile produse introduse pe piață. Ministerul Mediului ar trebui totodată să reprezinte autoritatea centrală care să aibă putere de decizie asupra fiecărui OMG introdus.

Cu toate acestea, situația haotică creată de lipsa aplicării unei legislații riguroase în ceea ce privește OMG, prezentată de către Greenpeace, arată faptul că actualul sistem nu funcționează, autoritatea guvernamentală trebuind să preia imediat controlul acestei situații dacă se dorește păstrarea României în planurile pentru aderarea la Uniunea Europeană.

Rolul companiilor

Dragoș Dima a explicat cum Monsanto a convins autoritățile și pe agricultori să adopte această tehnologie, fără o informare corespunzătoare, ceea ce a dus la mari dificultăți: „Am plecat dintr-o companie ce a introdus în România culturile de plante modificate genetic din cauza faptului că mi-am exprimat îngrijorarea în ceea ce privea momentul introducerii acestei tehnologii în România (sfârșitul anului 1998). Am considerat că nici România nici compania nu erau pregătite și capabile de a monitoriza și de a ține sub control tehnologia organismelor modificate genetic. Din păcate, conducerea nu mi-a ascultat temerile și situația prezentă indică o totală lipsă de control asupra acestei tehnologii. La vremea la care tehnologia a fost introdusă în România nu exista nici o prevedere legală privitoare la acest subiect, România adoptând mai întâi tehnologia și abia apoi a construit și cadrul legal necesar – fapt ce a dus la apariția unei breșe între necesitatea de a ține sub control această tehnologie și aspectul său comercial. Strategia comercială adoptată de Monsanto s-a axat mai mult pe partea tehnică – prezentând această tehnologie ca pe un avantaj pentru agricultori și subliniind ușurința cu care poate fi adoptată. Și cred că asta a contat foarte mult – deoarece la acea vreme în România suprafața însămânțată cu soia scăzuse la aproximativ 40000 ha.

La început comercializarea a fost doar o idee, dar a apărut o întrebare: cum să prevenim păstrarea semințelor. Aceasta era problema majoră – cum își putea proteja compania drepturile intelectuale și de autor. Iar în contextul din România, singura soluție era ca toată recolta obținută să fie cumpărată tot de către companie, care apoi să o vândă mai departe pentru procesare. Aceasta a fost o modalitate de a-i convinge pe agricultori să vândă tot, fără a mai păstra ceva din recoltă.”³⁰

Un motiv important pentru care situația nu poate fi pusă sub control este faptul că aceste companii producătoare de OMG percep taxe pentru dreptul de a reutiliza semințele, împreună cu încercările de a vinde ierbicide la prețuri exagerat de mari acelor agricultori care s-au înregistrat oficial. Dacă agricultorii doresc să procure semințe certificate, trebuie să achiziționeze un întreg pachet de la Monsanto, care deține monopolul pe piața românească. Acest pachet conține semințele tip RR MG și ierbicidul Roundup Ready, având un preț de aproximativ 135 de euro și „acoperind” un hectar. În comparație cu prețurile obișnuite există o diferență de mai mult de 100 de euro, dacă se consideră folosirea semințelor păstrate din recoltă și pesticide mai ieftine. Acesta este motivul pentru care agricultorii cumpăra acest pachet doar o dată, iar la obținerea recoltei își păstrează cantitatea de semințe necesară pentru însămânțare în anul viitor iar restul recoltei este vândut. În ceea ce privește ierbicidul Roundup Ready, agricultorii au descoperit că și alte ierbicide bazate pe glifosat au același efect ca și acesta, singura diferență fiind faptul că prețul acestora este mai mic. Semințele păstrate nu sunt declarate autorităților, astfel încât nu apar în sistemul național de certificare. Pe piața neagră ele sunt vândute ca semințe pentru consum, adică pentru procesare, dar de fapt sunt cumpărate pentru a pune bazele unor culturi ilegale.

³⁰ Interviu cu Dl. Dima Dragoș, fost director general pentru Monsanto Romania și Limagrain, 29.07.2005

Astfel, agricultorii pot scoate profit din culturile lor doar pe căi ilegale. Dacă s-ar înscrie în mod corect, n-ar însemna decât o creștere a costurilor de producție care ar duce către o afacere neprofitabilă. Unii agricultori sunt deja conștienți de această situație și au revenit recent la cultivarea de soia obișnuită. Este cazul domnului Ion Ștef, din județul Mureș, ce avea o cultură pentru scopuri comerciale de soia RR, dar a revenit la cultivarea celei obișnuite începând din 2005. Monsanto l-a acuzat că nu a plătit dreptul de însămânțare și acesta aproape a fost nevoit să-și distrugă recolta. Până la urma domnul Ștef a putut să demonstreze că nu a cultivat semințe în mod ilegal, dar a decis să revină la cultivarea de soia obișnuită în anul următor. Acum este foarte mulțumit deoarece soia obișnuită este o afacere mai bună. Cu aceleași costuri de însămânțare el obține acum o recoltă de două ori mai mare. Soia RR ajungea la 1700 kg/ha, pe când recolta de soia obișnuită este estimată la 2800 – 3000 kg/ha.³¹

3. Agricultura convențională și de tip ecologic nu mai sunt posibile

Culturile de plante MG le amenință pe cele de tip ecologic din cauza ratei înalte în polenizare încrucișată și a costurilor ridicate necesare pentru a separa cele două produse, începând din câmp și până la consumator.

Conform domnului Bogdan Soare, un agricultor aparținând de „AGRO Industrială” Movila, județul Ialomița, și care cultivă soia MG pe aproximativ 800 ha, suprafața cultivată, la nivel național, cu soia MG este aproape de 100%. „La 6 ani de la introducerea tipului de soia modificată genetic pentru cultivare în scopuri comerciale în România, semințele de tip convențional aproape că au dispărut, deoarece agricultorii păstrează semințele plantelor MG pentru anul următor și pentru a le vinde drept semințe fără origine verificată. Legislația nu este aplicată, așa că agricultorii și-au făcut un obicei din a păstra și a vinde astfel de semințe”, spune domnul Soare.³²

O dovadă tristă a înaltului nivel de contaminare și a existenței pieței negre vine de la singurul producător de alimente din România care este capabil să asigure verificarea provenienței și etichetarea începând din câmp și până la consumator, și anume Inedit Food SRL. Doamna Lucia Eremia, reprezentând această companie, se plânge de faptul că „în ultima vreme a devenit din ce în ce mai dificil să găsim agricultori dispuși să cultive soia nemodificată genetic pentru noi. Situația actuală nu este foarte favorabilă pentru companie, deoarece intenționăm să producem alimente ce nu provin din sau sunt contaminate cu organisme modificate genetic, și care sunt produse ecologice”, a declarat doamna Eremia.³³

Deși domnul Ion Toncea, Președintele Federației Naționale pentru Agricultură Ecologică (FNAE) din România, a declarat faptul că „potențialul de acoperire al culturilor agricole de tip ecologic este de aproape 15% din suprafața agricolă totală a României”, el este foarte îngrijorat de faptul că organismele modificate genetic se răspândesc necontrolat. „Lipsa oricărui control asupra OMG este o amenințare serioasă la adresa culturilor noastre de tip ecologic și a subminat încrederea noastră în piața unică europeană. Este absolut necesară îmbunătățirea și aplicarea legislației în vigoare dacă dorim să avem o piață deschisă către Uniunea Europeană pentru produsele noastre gustoase și sănătoase”, a spus domnul Toncea.³⁴

Cele câteva câmpuri cultivate cu soia nemodificată genetic au fost testate de către Greenpeace în timpul unei deplasări pe teren în august 2005. Contaminarea cu soia modificată genetic a fost demonstrată în județul Argeș, pentru cultura unui agricultor care era sigur de faptul că a cultivat 140 ha cu soia de tip convențional, pe care le-a declarat Direcției Județene pentru Agricultură Argeș. Activiștii Greenpeace au prelevat probe din cultura sa și au descoperit faptul că plantele erau modificate genetic. Agricultorul a declarat că a cumpărat semințele de la o stație de cercetare și că exista posibilitatea ca și alte culturi, aparținând altor agricultori ce au achiziționat semințe de la aceeași stație să fie contaminate.

³¹ Interviu cu Dl. Ștef Ioan, 29.08.2005

³² Interviu cu Bogdan Soare, AGRO Industrială Movila, 30.03.2005

³³ Interviu cu D-na Lucia Eremia, Inedit Food SRL, 28.07.2005

³⁴ Interviu cu Ion Toncea, Președintele Federației Naționale pentru Agricultură Ecologică (FNAE), 17.03.2005

4. Probleme economice ale agriculturii

Pierderea pieței

România, cel mai mare cultivator de soia din Europa până în 1999, este singurul producător de semințe de soia MG de pe continent, cu aproximativ 70000 ha cultivate (estimările oficiale pe 2005). Specialiștii preconizează pierderi masive pentru țară după aderarea la Uniunea Europeană, dacă dezvoltă pe scară largă culturile de plante MG: „În mod sigur vom avea probleme. Nu vom mai putea exporta nimic dacă vom avea de oferit doar produse obținute din organisme modificate genetic”, a declarat Ion Scurteli, reprezentantul Asociației Patronale a Angroșiștilor de Cereale din România (ANCER).³⁵

Aceasta ar putea fi o problemă nu numai pentru export, ci și pentru piața internă. Producția europeană de alimente se bazează pe principiul evitării produselor ce necesită etichetare. Este foarte probabil ca acest standard să fie aplicat și pieței românești, cel puțin de către companiile care nu produc exclusiv pentru piața internă. Dacă ne uităm la noile state membre ale Uniunii Europene, cum ar fi Polonia și Slovacia, vom observa tendința piețelor de a impune standarde care să elimine produsele obținute pe bază de OMG. Acest lucru ar putea însemna că agricultorii nu-și vor mai putea vinde produsele pentru industria alimentară. Singurul sector rămas disponibil ar fi producerea de furaje, dar chiar și în acest domeniu unele companii europene mari încearcă să elimine componentele MG. Mai mult, atâta vreme cât cultivarea ilegală și contaminarea culturilor cu plante MG vor continua, recoltele obținute astfel vor fi declarate ilegale și vor fi distruse.

Presiuni de industrie organismelor modificate genetic

După aderarea la Uniunea Europeană, drepturile asupra invențiilor și legile de protecție a diversității plantelor intră în aplicare. Acesta este momentul pe care companii precum Monsanto îl așteaptă. Monsanto pretinde drepturi de cultivare nu numai în țările Americii de Nord, ci și în țările Americii Latine și de Sud, în țările Asiei și Africii. Lista statelor în care Monsanto poate pretinde de la agricultori plata unor taxe speciale pentru licență sau chiar încheierea unor contracte individuale include Statele Unite, Canada, Argentina, Brazilia, Africa de Sud, Paraguay și India. În unele din aceste state agricultorii au avut reacții furioase față de pretențiile Monsanto, așa cum s-a întâmplat în Argentina, iar în altele, precum Statele Unite și Canada, mulți agricultori sunt dați în judecată de către Monsanto.

În Statele Unite, Canada și Uniunea Europeană drepturile Monsanto asupra invențiilor sunt valabile. Este foarte cunoscut procesul dintre fermierul canadian Percy Schmeiser, care a fost dat în judecată de către Monsanto din cauza unor semințe de rapiță (<http://www.percyschmeiser.com/>). Dar există deja 100 de procese intentate împotriva a aproape 200 de agricultori și mici companii americane. Conform documentației recente oferite de către Centrul de Siguranță Alimentară (<http://www.centerforfoodsafety.org/>), Monsanto are în Statele Unite o echipă de 75 de angajați, ce se ocupă cu depistarea tuturor agricultorilor ce au încheiat contracte cu Monsanto și care sunt suspectați că păstrează semințe fără a plăti acest drept.³⁶

Deocamdată, în Europa Monsanto nu încearcă să perceapă astfel de taxe deoarece compania încă se luptă ca semințele sale modificate genetic să aibă acceptul pe scară mai largă. Dar în România, ca singura țară ce cultivă soia modificată genetic, produsă de Monsanto, în scop comercial, acestei companii i-a fost recunoscut în 2005 dreptul asupra invențiilor EP 546 090. Astfel, terenul a fost pregătit pentru a urmări și acuza agricultorii români în aceeași măsură cu alți agricultori din alte state – Monsanto așteaptă doar aderarea

³⁵ “Romanians say GM Soya beats smelly salami”, By Radu Marinas, 04.06.2004, Reuters News

³⁶ The Center For Food Safety (2005): Monsanto vs. US Farmers.

<http://www.centerforfoodsafety.org/pubs/CFSMonsantovsFarmerReport1.13.05.pdf>(CFS.pdf)

României al Uniunea Europeană pentru a-și aplica monopolul. Drepturile companiei nu se limitează doar asupra semințelor, ci și a culturii și a recoltei obținute în urma acesteia. Este astfel posibil ca Monsanto să încerce să stopeze reutilizarea semințelor fără plată și utilizarea unor ierbicide mai ieftine. Pe lângă asta, legea Uniunii Europene ce protejează diversitatea plantelor interzice re folosirea semințelor de către agricultori. Întregul lanț al producerii alimentelor ar putea ajunge sub un control de tip monopol – de la furnizarea de materii prime pentru agricultură (semințe, fertilizatori, substanțe chimice, utilaje etc.), trecând prin creșterea plantelor și până la recoltare și procesare completa. Producătorii se vor trezi obligați să folosească din ce în ce mai mult produse agro-chimice tipice, necesare pentru cultivarea plantelor modificate genetic. De asemenea, ar putea fi grav afectați de politica corporațiilor transnaționale de a furniza materialele necesare cultivării la prețuri din ce în ce mai mari și de a cumpăra produsul final la prețuri foarte scăzute.

Creșterea taxelor pe dreptul de însămânțare și pierderea piețelor de desfacere pot fi factori care să contribuie decisiv la falimentarea agricultorilor români în viitorul apropiat, în ciuda faptului că sistemul producerii de soia MG RR a adus unele avantaje economice unor agricultori.

5. Probleme legale

Condițiile de aderare la Uniunea Europeană au o flexibilitate limitată iar poziția României a fost criticată în 2004. Comitetul pentru Afaceri Externe al Parlamentului European a aduse critici grave la adresa lipsei de progres a Guvernului României în domeniul stopării corupției, al independenței sistemului juridic, al libertății presei și al protecției copilului. În ciuda cererii Comitetului de a fi reorientată strategia de aderare a României, pentru a-i conferi acesteia mai mult timp pentru a implementa criteriile Uniunii Europene, atât Guvernul român cât și Comisia Europeană susțin în continuare ca dată a aderării anul 2007. Guvernul României și-a luat de asemenea angajamentul de a adopta măsuri reformatoare concrete în decursul acestei perioade de timp. În aceste condiții, Guvernul României ar trebui să se apropie de cerințele Uniunii Europene inclusiv în domeniul biotehnologiilor. Discuțiile pentru aderare asupra politicii privitoare la organismele modificate genetic sunt incluse în Capitolul 22 – Mediu și sugerează „precauție în creșterea de organisme modificate genetic”. Capitolul a fost deschis în martie 2002 și închis în decembrie 2004 (a fost închis provizoriu și în noiembrie 2004). În cadrul acestui capitol, punctul 7.2 precizează ca România nu cere existența unor perioade tranzitionale în acest domeniu și consideră că folosirea tehnicilor de biotehnologie poate reprezenta soluția pentru un sistem economico-social stabil. În același timp există și recomandarea unei abordări precaute.³⁷ În lumina recentelor descoperiri aceasta nu poate fi văzută decât drept o alterare gravă a realității. Noi probleme economico-sociale sunt așteptate să apară în urma controlului exercitat de către companiile multinaționale iar principiul precauției nu este aplicat în practică.

Problemele actuale ale României în ceea ce privește aderarea la Uniunea Europeană în contextul cultivării plantelor modificate genetic sunt confirmate chiar și de fostul manager al Monsanto: ”O suprafață atât de extinsă cultivată cu soia modificată genetic fără origine validată nu este acceptabilă din cauza lipsei sistemelor de monitorizare și control”³⁸, a declarat domnul Dragoș Dima, fost manager al Monsanto România. El avertizează de asemenea că „această situație poate ridica probleme României și la alte capitole negociate pentru aderare, cum ar fi cele privitoare la mediu și agricultură.”

Și oficialii altor state sunt conștienți de existența unor probleme fundamentale: „Nu există un corp de control autorizat care să impună urmărirea traseului parcurs de organismele modificate genetic, iar dacă România dorește să poată ține evidența acestora, o astfel de

³⁷ Documentul de poziție al României, Capitolul 22, Protecția Mediului Înconjurător

³⁸ Adriana Todoran, Business Magazine, 26.01.2005

instituție, alcătuită din inspectori bine pregătiți, este obligatorie”, a declarat domnul Helmut Gaugitsch, reprezentantul Agenției Federale de Mediu din Austria.³⁹

Daca România intenționează să urmeze în continuare calea către o agricultură bazată pe organisme modificate genetic și în același timp să se conformeze cerințelor pieței europene în acest domeniu, trebuie oprită cultivarea de plante MG și trebuie elaborat un sistem de monitorizare și de etichetare a produselor obținute pe aceste cale. Din cauza lipsei măsurilor de control, ce includ infrastructura necesară pentru testare și etichetare, România nu este capabilă să se armonizeze cu cerințele Uniunii Europene, astfel încât exportul de produse agricole ar putea fi interzis în totalitate pe piețele europene. Mai mult, odată cu aderarea la Uniunea Europeană, culturile de plante modificate genetic și alimentele obținute din acestea în România ar putea fi interzise și pe piața internă, în urma alinierii la cerințele europene, atâta vreme cât nu există sisteme de control și contaminarea cu produse provenind din culturi ilegale nu poate fi exclusă. Aceasta ar duce la imposibilitatea comercializării produselor obținute de agricultori pe piața unică europeană și ar afecta funcționarea acesteia.

Partea a treia: informații cu caracter general asupra cultivării de soia MG în România

1. probleme de ecologie

Cultivarea de plante MG reprezintă o amenințare la adresa biodiversității din România și la adresa culturilor obținute în mod ecologic. De exemplu, în Transilvania este cultivată soia MG RR, în zonele dintre Cluj-Napoca și Sighișoara. Folosirea pe scară largă a ierbicidelor, precum Roundup, va duce la distrugerea bogatei biodiversități a regiunii, a potențialului său pentru eco-turism și a mijloacelor de trai ale cultivatorilor ce practică agricultura în mod ecologic. Agricultura ecologică și cea bazată pe organisme modificate genetic sunt incompatibile.

*„România are unele dintre cele mai vechi și mai mari pajiști din Europa, cu o mare calitate și cantitate a speciilor”.*⁴⁰

Ca o consecință a localizării geografice și a evoluției societății umane în regiune, România prezintă un nivel unic și ridicat al biodiversității și al ecosistemelor intacte. Vastele zone acoperite de stuf din Delta Dunării, densitatea crescută de animale carnivore de talie mare și pădurile întinse ce acoperă Munții Carpați sunt unele dintre cele mai importante și cele mai cunoscute aspecte ce atesta bogăția biologică a României.

47% din suprafața țării prezintă ecosisteme naturale și semi-naturale. De vreme ce jumătate din suprafața împădurită a României (ce reprezintă aproximativ 13% din suprafața țării) a fost administrată mai mult în scopul protejării cursurilor de apă decât pentru exploatare forestieră, România are încă una dintre cele mai mari zone de pădure virgină din Europa. Integritatea naturală a ecosistemelor forestiere din România este indicată de prezența întregului spectru de faună forestieră tipic europeană, incluzând 60% și respectiv 40% din populațiile de urs brun european și lupi. Cea mai mare zonă umedă din Europa, Delta Dunării, aparține în majoritate de România. Zone extinse de pajiști reprezentate de o combinație între luncă și stepă, sisteme carstice și o rețea importantă de râuri contribuie la bogăția ecosistemelor României.

Un fapt de mai mare importanță europeană este reprezentat de situarea teritoriului României într-o zonă de confluență a regiunilor alpină, vestică și central europeană, panonică, pontică, balcanică și submediteraneană. Din înaltul grad de diversitate a reliefului geografic al României derivă diversitatea biologică a zonei, cu o flora estimată la peste 3700 de specii și o faună estimată la 33802 specii. Aceste cifre cuprind și un număr mare de specii endemice și sub-endemice (228 de specii de plante și 1000 de specii de animale), adaptate specific condițiilor locale și fiind restrânse ca răspândire la zona României. Specii care altă dată

³⁹ Helmut Gaugitsch, Seminar despre Protocolul de la Cartagena organizat de Ministerul Mediului și Gospodării Apelor, București, 30.03.2005

⁴⁰ "Protecting Romania's lost world", by John Akeroyd, Plant Talk magazine, no.30, October 2002

prosperau în multe regiuni ale Europei, în prezent sunt restrânse ca areal numai în România sau aici se află populații mari ale acestor specii.⁴¹

Cultivarea plantelor de soia rezistente la Roundup necesită folosirea de ierbicide cu spectru larg de acțiune, bazați pe glifosat, ca să se profite de beneficiile rezultate în urma modificărilor la nivel genetic aduse plantelor respective. Glifosatul este o substanță ce distruge toate speciile de plante, fără discriminare, lăsând intacte doar culturile ce posedă rezistență. Toxina *Bt* (provenind de la *Bacillus thuringiensis*) prezintă în plantele de cartof de tip *Bt* s-a dovedit a dauna unui larg spectru de organisme ce nu reprezintă ținta inițială.⁴² Folosirea pe scară largă a glifosatului produs de către Monsanto s-a dovedit a fi dăunătoare pentru ecologia sistemelor naturale, care nu-l pot tolera. În Statele Unite și Argentina, creșterea cantităților de pesticid folosite pentru tratarea culturilor de soia RR este la fel de bine documentată, ca și răspândirea buruienilor rezistente la ierbicid. Utilizarea în continuare a glifosatului se consideră a fi dăunătoare pentru speciile de amfibieni și este suspectată drept cauză în unele afecțiuni apărute la oameni. Extrasele pe bază de soia RR testate pe culturi celulare de hepatocite murine au produs schimbări determinate de stresul metabolic. În cazul plantelor din culturile de soia RR s-au evidențiat modificări metabolice ce au avut ca efect producerea de lignina în exces (ce a dus la despicarea tulpinii la plantele de soia în urma stresului cauzat de căldură), scăderea productivității și modificarea nivelului de fitohormoni.

Semințele au fost produse prin metoda „tunului de particule” (particule gun), prin care nu pot fi controlate nici regiunile de inserție nici numărul de copii inserate în genom, la nivelul căruia se pot produce distrugerii necontrolate. Relatări recente au arătat ca există fragmente de ADN nedorite la nivelul genomului plantelor de soia RR. Insertul genetic integrat la nivelul genomului plantei nu funcționează conform așteptărilor, deoarece secvența semnal ce determină oprirea transcrierii, atașată insertului genetic, nu este recunoscută de către celulă. Acest fapt poate duce la sinteza de proteine necunoscute, fără a se putea observa asta. Pe lângă asta, culturile de soia RR sunt susceptibile a fi mai sensibile față de atacul mușcăiurilor.⁴³ Există indicații că acest lucru este valabil și pentru culturile din România.⁴⁴

Probleme de contaminare a țărilor vecine

România, care este ca de obicei gata să facă pe plac mai curând Statelor Unite decât Uniunii Europene, a introdus cultivarea pe scară largă a plantelor MG încă din 1999. Serbia și recent și Ungaria au acuzat România de contaminarea recoltelor lor presupus a fi lipsite de MG, în urma contrabandei cu semințe peste graniță. Acesta este un subiect deosebit de delicat pentru țări precum Ungaria, ce adoptă o poziție puternică împotriva organismelor modificate genetic pentru a-și proteja propria industrie producătoare de semințe. Statele Uniunii Europene recurg din ce în ce mai mult la achiziționarea de semințe produse de plante nemodificate genetic având ca țară de proveniență Ungaria. Împiedicarea contaminării culturilor este crucială pentru continuarea acestui schimb comercial. Ungaria, alături de Republica Cehă, are numeroase laboratoare ce pot atesta dacă semințele și produsele alimentare nu provin de la OMG. Noile state membre, precum Ungaria, Polonia, Republica Cehă și Slovenia consideră că recolta lor de semințe provine integral de la organisme ce nu au fost modificate genetic dar nu au cum să fie absolut sigure. Organizația Seed Alliance din Ungaria se teme că soiuri de porumb MG sunt cultivate deja lângă granița ungară cu România, țară ce aspiră la statutul de membru al Uniunii Europene, ce nu a impus interdicții asupra folosirii semințelor provenind de la plante modificate genetic. „Avem informații conform cărora (boabe de porumb MG) ar fi fost deja introduse în țară prin comercializare în urma

⁴¹ Secțiune de la Grida: <http://www.grida.no/enrin/biodiv/biodiv/national/romania/robiodiv.htm>

⁴² Hillbeck, A. 2001. Transgenic host plant resistance and non-target effects.

⁴³ Coghlan, A. (2003) Weedkiller may encourage blight. *New Scientist*, 16.08.2003, pagina 6

⁴⁴ Atentat la sănătate - România, înșămânțată cu germeni « mutanți », *Jurnalul Național*, 26.10.2004 <http://www.jurnalul.ro/modules.php?op=modload&name=News&file=article&sid=16121&topic=34>

treckerii ilegale a frontierei, dar nu avem cum să determinăm cantitățile introduse”, declara Janos Turi, președinte al Organizației Seed Alliance.⁴⁵

România joacă un rol important în lupta de a păstra Europa liberă de organisme modificate genetic, deoarece este considerată a fi sursa de contaminare cu aceste organisme în regiunea balcanică. De exemplu, România este aproape în mod exclusiv citată ca fiind sursa semințelor de soia modificată genetic ce contaminează culturile din Voivodina, Serbia – un centru de producere a semințelor – și care prezintă gena de rezistență la Roundup inserată de Monsanto. Legislația din Serbia nu permite cultivarea de plante modificate genetic. Institutul Federal al Resurselor Genetice Vegetale și Animale din Serbia admite că nu poate controla vehicularea ilegală peste granița a OMG, așa cum este introducerea ilegală în țară de semințe de soia modificată genetic provenind din România și alte state, sau diseminarea de organisme modificate genetic prezente în transporturile americane pentru Kosovo, din cadrul programului de ajutorare a zonei. „*In ciuda inspectorilor fitosanitari ce lucrează la graniță, este imposibil să controlăm traficul originar din România și Bosnia, sau diseminarea ilegală dinspre Kosovo, regiune ce primește multe transporturi din Statele Unite*”, a declarat Ivana Dulic-Markovic.⁴⁶

Oportunități pentru o agricultură fără organisme modificate genetic în România

Agricultura joacă un rol important în economia românească. În grabă să către „modernizarea” practicilor agricole, România ar trebui să respingă agro-biotehnologia pentru a-și putea păstra opțiunea de a avea și culturi de tip convențional. Comercializarea recoltelor provenind de la plante MG poate avea un impact socio-economic puternic reprezentat de pierderea de către România a piețelor de export din Uniunea Europeană pentru produse agricole, unde cererea consumatorilor impune produsele fără OMG. Într-adevăr, începând cu anul 2000, Asociația Patronală a Angroșiștilor de Cereale din România (ANCER) a amenințat să boicoteze culturile de plante MG prin interzicerea depozitării semințelor provenite de la acestea în silozurile proprii. Aproximativ 3050 de cultivatori adepți ai agriculturii de tip ecologic - membrii ai Federației Naționale pentru Agricultură Ecologică (FNAE) începând din 2004 – cultivă 60000 ha dintr-un total de 75000 ha cultivate conform practicilor agriculturii de tip ecologic. Această suprafață va crește până la 100.000 ha în 2005 și chiar la 200.000 ha până în 2007, dacă unii dintre agricultorii ce cultivă în prezent plante modificate genetic vor renunța la acestea, așa cum, în mod optimist, crede domnul Ion Toncea, Președintele FNAE: „Motivele pentru care agricultorii ar trebui să renunțe la cultivarea plantelor modificate genetic sunt determinate, pe de-o parte, de costurile inițiale ridicate (semințe și ierbicide) și, pe de altă parte, de faptul că, după câțiva ani de cultivare a plantelor de soia RR, invazia culturilor de către buruieni a scăzut”, a spus domnul Toncea. Tot dânsul a afirmat că potențialul de acoperire al culturilor agricole de tip ecologic este de aproape 15% din suprafața agricolă totală a României, însemnând aproape 2.000.000 ha. Cu toate acestea nu există încă motive de bucurie, de vreme ce doar 2.500 ha sunt atestate a fi cultivate cu soia nemodificată genetic. Cu ajutorul nou-infiintatului Centru Agro-ecologic de Cercetare, Inovare și Transfer Tehnologic⁴⁷, domnul Toncea va propune Ministerului Mediului să delimiteze zone fără organisme MG în toate regiunile vulnerabile din punct de vedere al mediului, însemnând regiuni distribuite la nivelul întregii țări ce prezintă biodiversitate scăzută (regiuni de pășunat și destinate cositului). Totuși, domnul Toncea admite că o astfel de inițiativă nu este posibilă până când reglementările Uniunii Europene privind urmărirea provenienței, etichetarea și co-existența nu sunt aplicate.⁴⁸ Dânsul se plânge de faptul că

⁴⁵ Sandor Peto, Reuters News Service, 03.03.2005 <http://www.planetark.com/dailynewsstory.cfm/newsid/29804/story.htm>

⁴⁶ Politici și practici de biosecuritate în Yugoslavia
<http://www.anped.org/PDF/April%202002%20GMO%20Yugoslavia.PDF>

⁴⁷ Biroul de Presă al Ministerului Agriculturii, Pădurilor și Dezvoltării Rurale, 24.03.2005
http://mapam.ro/pages/view_presa.php?id=854&lang=2

⁴⁸ Interviu cu Dl. Ion Toncea, cu Ion Toncea, Președintele (FNAE), 17.03.2005, 17.03.2005

autoritățile române nu susțin agricultura de tip ecologic la fel de mult cu ii susțin pe agricultorii ce cultivă plante MG. Lipsa de susținere și de informare pot reprezenta motive pentru care agricultorii nu cunosc ce înseamnă cu adevărat agricultura de tip ecologic sau agricultura „organică”. Cuvântul corespondent pentru „organic” este, în limba română, „ecologic”, agricultorii ce cultivă soia MG RR fiind ferm convinși că folosirea glifosatului face parte dintr-un tip de agricultură „foarte ecologic”.

Dar chiar și agricultura și producerea convențională de alimente pot oferi o șansă importantă agriculturii românești, în special în ceea ce privește cultivarea de soia. De vreme ce soia nemodificată genetic reprezintă standardul de calitate pentru aproape toți producătorii europeni de alimente și este de asemenea vândută ca furaj de calitate superioară, agricultorii români pot constitui o sursă importantă de aprovizionare, la preturi mai reduse, pentru industria alimentară și furajera europeană. Deoarece sistemele de producere, etichetare și urmărire a provenienței trebuie dezvoltate conform legislației europene iar rutele de transport sunt mai scurte decât în cazul unor state precum Brazilia sau Statele Unite, producătorii de alimente și furaje ar putea deveni interesați de ceea ce are de oferit România. Acest fapt le permite de asemenea să înlocuiască surse de aprovizionare mai scumpe și mai greu de controlat. Această piață trebuie dezvoltată, și cu ajutor din partea Uniunii Europene, deoarece aceasta ar fi o modalitate ecologică și un mod socio-economic favorabil prin care agricultorilor români să le fie oferit un loc în Comunitatea Europeană, pentru produse de înaltă calitate pe care doar ei le pot furniza.

Concluzii

Cultivarea de plante MG, și în special de soia MG și cultivată în scop comercial, a scăpat de sub control în România. Acest fapt are consecințe grave: poate aduce dezavantaje economice majore agricultorilor, conferă un nou înțeles termenilor de „risc ecologic” și amenință agricultura de tip convențional și ecologic.

România nu numai că poate pierde accesul liber la piețe de desfacere, dar se poate confrunța cu probleme importante la aderare.

Oamenii politici nu acționează în mod responsabil prin neimplicarea lor într-o situație ce scapă din ce în ce mai mult de sub control.

Cei care câștigă din toată această situație sunt companiile americane, precum Monsanto și Pioneer, ce încearcă să impună agricultorilor taxe pe dreptul de însămânțare și să vândă o tehnologie ce nu poate fi controlată, nu este previzibilă și care ridică nenumărate probleme pe piețele interne și internaționale.

Dacă agricultorii români vor renunța la cultivarea plantelor MG, vom putea oferi pieței europene produse alimentare și furajere de înaltă calitate și la preturi convenabile. Este timpul pentru o schimbare.